ב: מאימתי פרק ראשון תענית

איבעיא להו רבי אליעזר מהיכא גמיר לה מלולב גמיר מה לולב ביום וכו'. פי' ולולב הוי רלוי דמים ונדל על המים או דלמא מניסוך גמר לה פי' ופקקא מינה (ב) אי מלולב גמר לה אבל ניסוך המים סגירא ליה דלאו ביום רלאשון הוא או מניסוך המים קא גמר לה דסגירא ליה דניסוך המים ביום רלאשון הוא אי גמי דאי מלולב גמר לה דיום ביום אף הזכרה ביום או דלמא מניסוך המים גמר לה מה ניסוך המים מאורתא (ג) דאמר מר (ד) ומנחתם ונסכיהם אפילו בלילה אף הזכרה מאורתא תא שמע דאמר רבי אבהו לא למדה ר' אליעזר אלא מלולב איכא דאמרי ר' אבהו גמרא גמיר לה ואיכא דאמרי מתניתא שמיע ליה מאי היא דתניא מאימתי מזכירין על הגשמים (ה) רבי אליעזר אומר משעת נטילת לולב (ו) ר' יהושע אומר משעת הנחתו א"ר אליעזר הואיל וארבעת מינין הללו אינן באין אלא לרצות על המים וכשם שארבע מינין הללו אי אפשר בהם בלא מים כך אי אפשר לעולם בלא מים אמר לו ר' יהושע והלא גשמים בחג אינו אלא סימן קללה אמר לו ר' אליעזר אף אני לא אמרתי לשאול אלא להזכיר וכשם שתחיית המתים מזכיר כל השנה כולה ואינה אלא בזמנה כך מזכירים גבורות גשמים כל השנה ואינן אלא בזמנן לפיכך אם בא להזכיר כל השנה כולה מזכיר רבי אומר אומר אני משעה שמפסיק לשאלה כך מפסיק להזכרה ר' יהודה בן בתירה אומר בשני בחג הוא מזכיר ר' עקיבא אומר בששי בחג הוא מזכיר ר' יהודה משום ר' יהושע אומר העובר לפני התיבה ביום טוב האחרון של חג האחרון מזכיר הראשון אינו מזכיר ביום טוב ראשון של פסח הראשון מזכיר האחרון אינו מזכיר שפיר קאמר ליה ר"א לרבי יהושע אמר לך רבי יהושע בשלמא תחיית המתים מזכיר דכולי יומא זמניה הוא אלא גשמים כל אימת דאתיין זמנייהו היא והתנן (ז) יצא ניסן וירדו גשמים סימן קללה הם שנאמר (ח) הלא קציר חטים היום וגו' ר' יהודה בן בתירה אומר בשני בחג הוא מזכיר מ"ט דרבי יהודה בן בתירה דתניא (ט) רבי יהודה בן בתירה אומר נאמר בשני (י) ונסכיהם ונאמר בששי (יא) ונסכיה ונאמר בשביעי (יב) כמשפטם הרי מ"ם יו"ד מ"ם הרי כאן מים מכאן רמז לניסוך המים מן התורה ומאי שנא בשני דנקט דכי רמיזי להו בקרא בשני הוא דרמיזי הלכך בשני מדכרינן רבי עקיבא אומר בששי בחג הוא מזכיר שנאמר בששי ונסכיה (יג) בשני ניסוכין הכתוב מדבר אחד ניסוך המים ואחד ניסוך היין ואימא תרוייהו דחמרא סבר לה כר' יהודה בן בתירה דאמר רמיזי מיא אי

מלולב גמר לה. שדומה ללולב, שכשם שאי אפשר לאילו בלא מים כך אי אפשר לעולם בלא מים. מה לולב ביום. שמתחיל ליטול ביום ראשון, אף הזכרה ביום. (בר') [כלומר] שאינו מתחיל להזכיר בלילי יו"ט ראשון עד למחר. מה ניסוך המים מאורתא. כדאשכחן במס' סוכה, שממלאין המים לניסוך המים בלילה. ויש ספרים שכתוב בהן [ודאמר מר] מנחתם ונסכיהם בלילה, שמקריבין קרבן ביום יכולין להביא המנחה והנסכים בלילה, אף האי ניסוך המים יכולין לנסך בלילה. אף הזכרה נמי מאורתא. שבלילי יו"ט הראשון קאמר ר' אליעזר (שמזכירין) [שמתחילין] להזכיר גבורות גשמים. גמרא גמיר לה, ר' אבהו דר' אליעזר לא למדה אלא מלולב. מתתיתין שמיעה ליה דר' אליעזר גמר מלולב. משעת הנחתו. מיום שמברכין כו באחרונה דהיינו בשביעי. ארבעת מינין הללו. שבלולב ואתרוג. כך גשמים. יהא מזכיר כל השנה אפי' בימות החמה אם הוא רוצה, אף בחג נמי אם הוא רוצה יהא מזכיר. משעה שפוסק מלשאל. שכפסח פוסק מלומר ותן טל ומטר, פוסק מלהזכיר גבורות גשמים. והשתא לא מצית למימר אם בא להזכיר כל השנה כולה מזכיר. אלא בימות החמה אינו מזכיר הואיל ואין זמנו. אף בחג אינו מזכיר הואיל ואין זמנו ברכה הוא. האחרון. המתפלל תפלת מוסף. הראשון, המתפלל תפלת מוסף. ושוב אינו מזכיר. שפיר קאמר ליה ר' אליעזר לר"י. דכי מיכי דמזכירין תחיית המתים כל השנה אע"ג דלאו סימן ברכה הוא אע"ג דלאו סימן קללה הוא, וכיון דלאו זמנה אין מזכירין, דר' יהודה בן בתירה. נאמר בשני ונסכיהם. דסגי בנסכה, וכיון דכשני אחרני מ' לדרשה דמים, לפיכך מתחיל להזכיר בשני. בשני ניסוכין הכתוב מדבר. שני ניסוכין על קרבן אחד, ונסכיהם משמע ניסוכין הרבה דקרבנות הרבה. סבר לה כר"י. דמרבה ניסוך המים.

עין משפט נר מצוה

ד א מיי' פ"ד מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ה:

תורה אור השלם

1. וְיָדַעְתֶּם כִּי אֲנִי יְיָ בְּפִתְחִי אֶת קִבְרוֹתֵיכֶם וּבְהַעֲלוֹתִי אֶתְכֶם מִקִּבְרוֹתֵיכֶם עַמִּי: יחזקאל לז יג
2. פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן: תהלים קמה טז
3. וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לִפְרָס לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כְּמִשְׁפָּטוֹ: במדבר כט יח
4. הֲלוֹא קָצִיר חִטִּים הַיּוֹם אֶקְרָא אֶל יְיָ וְיִתֵּן קֹלוֹת וּמָטָר וּדְעוּ וּרְאוּ כִּי רָעַתְכֶם רַבָּה אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם בְּעֵינֵי יְיָ לִשְׁאֹל לָכֶם מֶלֶךְ: שמואל א יב יז
5. וְשָׂעִיר עִזִּים אֶחָד חַטָּאת מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵּיהָ: במדבר כט יט
6. וְשָׂעִיר חַטָּאת אֶחָד מִלְּבַד עֹלַת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכֵּיהָ: במדבר כט לא
7. וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לִפְרָס לָאֵילִם וְלַכְּבָשִׂים בְּמִסְפָּרָם כְּמִשְׁפָּטוֹ: במדבר כט לג

רבינו חננאל

אליה אלהים ויפתח את רחמה. מפתח של תחיית המתים, שנאמר וידעתם כי אני ה' בפתחי את קברותיכם וגו'. גשמים היינו פרנסה. ומשום שרגשמים חשובים בתחיית המתים קבעו ברכה זו בתחיית המתים. פיסקא ר' אליעזר אומר מיום טוב הראשון של חג מזכיר. (איבעיא להו אי מלולי יו"ט הראשון מזכיר), וגמר לה מניסוך, דאיתקש ניסוך המים לניסוך היין, דאמר (מר) ומנחתם ונסכיהם (לך) ומלילי יו"ט טו"ב הראשונים מזכיר) אפילו בלילה, פירש (נ"א: בירושתין בתפירה בתחלת פרק יש בקרבנות. או מלולב גמר לה, דכתיב ולקחתם לכם ביום ולא בלילה. ופשטנא מהא דתניא מאימתי מזכירין על הגשמים, ר' אליעזר אומר משעת נטילת לולב. ר' יהושע אומר משעת הנחתן, אמר ר' אליעזר הואיל וארבעת מינים הללו אינם באין (אלא) לרצות המים כו'. שפיר קאמר ליה רבי אליעזר לר' יהושע. אני לא אמרתי לשאל אלא להזכיר, כשם שתחיית המתים מזכיר כל השנה ואינה אלא בזמנה, כך גשמים מזכיר ואינן אלא בזמנן. ואמרינן ר' יהושע פריך הכי, מה לתחיית המתים שמזכיר בכל יום, וכל יומא זמניה היא, אלא גשמים אנו כל יומא זמנייהו הוא, והתנן יצא ניסן וירדו גשמים סימן קללה היא. ר' יהודה בן בתירה אומר בשני של חג הוא מזכיר. וגמר לה מניסוך, דכתיב בשני ונסכיהם, מדכתיב (מ"ם) יתירה, דהוה ליה למכתב ונסכה וכתיב ונסכיהם. ובששי כתיב יוד יתירה דכתיב ונסכיה, ובשביעי (משפטים) (כמשפטים), כתיב מ' יתירה, מיכן לניסוך המים מן התורה. וכי דכיתי מיום שני דמיד, הלכך מיום שני מזכיר. ר' עקיבא אומר בששי בחג הוא מזכיר. ר' עקיבא נמי אית ליה מיכן (אין) לניסוך המים, מיהו דייק מדכתיב ביום הששי ונסכיה, בשני ניסוכין הכתוב מדבר, ניסוך מים וניסוך יין, דכי כתיב ניסוך יתירה בששי כתי (הלכה') [הלכן] בששי מזכיר.

מסורת הש"ס

א) תמורה יד. [וכתים ח. סד.] מנחות מד: נב., ב) [נקמן ד.], ג) [נסס], ד) לקמן יב:, ה) שבת קנ:, ו) וכתים קי:, ז) [דף לו: עי' תוס' שם ד"ה כדי], ח) ל"ל מתמיתת, ט) לפניני איתא ר' אבא ואי תימא רמי כר תמא ואי תימא ר' יוחנן,

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר לך גשמים נמי הייט פרנסה: (ב) רש"י ד"ה גשמים נמי הייט פרנסה שזרעים ופירות גדלים מהם לפרנסת העולם וכבר חסנגא ליה: (ג) ד"ה מה ניסוך כו' ונסכיהם בלילה אפילו בלילה דאע"פ שמקריבין הקרבנות: (ד) ד"ה נסני ומסוכיהם כו' אבל ונסכיהם דמשמע הרבה ניסוכין בקרבנות הרבה: (ה) תוס' ד"ה מאימתי כו' ועקקא מינה דאי מלולב גמר לה כי הס"ל דניסוך המים נמי כיום ראשון הוא: (ו) בא"ד ומנחתם ונסכיהם אפילו בלילה וכו' פי' דאע"ג כו' אע"פ האיר קרבי בכשים [אע"פ תיכת נכנים אותה בדפו"ר ולפנינ"ד אין כוונת רבינו לגניה נסכים לנכנסים אלא הדפוסים המאוחרים מיקנו לנסכים) בלילה אלא ד"ל בלילה שייה מ"מ הניסוך מהא דהוי ממים כי כל"ל: (ז) ד"ה מים כו' ושעמא דד"ע דכתיב נסני ונסכיה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רש"י ד"ה משעת הנחתו וכו' דהייט בנסיעה. נ"ב ובן פרש"י לקמן דף ג ע"א בד"ה אלא ר' יהושע היא וכו' דהייט בנסיעה וכו' עכ"ל. ול"ע דלקמן דף ד סע"א פרש"י בד"ה ר' יהושע היא וכו' דהייט יום שמיני וכו' עכ"ל. וכן משמע מדברי הש"ס שם ודו"ק. שוב ראיתי דלקמ"ד דמ"ש רש"י נסיעה על שעת הנחת לולב אחר אבל ההזכרה היא לאורתא דשמיני וכמ"ש תוס' ד"ה משעת שגילה וכן נלמד ממהרש"א לקמן דף ג ע"א ד"ה נמי יעיש"ה:

מוסף רש"י

משעת הנחתו. משעת הנחת לולב הוא מזכיר, דהייט יום שמיני (לקמן ד.).

רבינו גרשום

כיאמה', ולא שליח, פותח את ידך, ולא שליח. גשמים נמי היינו פרנסה. וכבר חשיבנא ליה. פיסקא

מזכיר כל השנה כולה אפילו בימות החמה אם הוא רוצה יהא מזכיר. ר' אליעזר אומר משעת הנחתן. אמר ר' אליעזר הואיל וארבעת מינים הללו אינם באין (אלא) לרצות המים כו'. שפיר קאמר ליה רבי אליעזר לר' יהושע. אני לא אמרתי לשאל אלא להזכיר, כשם שתחיית המתים מזכיר כל השנה ואינה אלא בזמנה, כך

אליה אלהים ויפתח את רחמה מפתח של תחיית המתים מנין דכתיב [1]וידעתם כי אני ה' בפתחי את קברותיכם במערבא אמרי אף מפתח של פרנסה דכתיב [2]פותח את ידך וגו' ור' יוחנן מאי טעמא לא קא חשיב להא אמר לך גשמים (ב) היינו פרנסה: ר' אליעזר אומר מיום טוב הראשון של חג כו': איבעיא להו ר' אליעזר מהיכא גמיר לה מלולב גמר לה או מניסוך המים גמר לה מלולב גמר לה מה לולב ביום אף הזכרה ביום או דלמא מניסוך המים גמר לה מה ניסוך המים מאורתא (ג) דאמר מר [3]ומנחתם ונסכיהם אפילו בלילה אף הזכרה מאורתא תא שמע דאמר רבי אבהו לא למדה ר' אליעזר אלא מלולב איכא דאמרי ר' אבהו גמרא גמיר לה ואיכא דאמרי מתניתא שמיע ליה מאי היא דתניא מאימתי מזכירין על הגשמים (ה) רבי אליעזר אומר משעת נטילת לולב (ו) ר' יהושע אומר משעת הנחתו א"ר אליעזר הואיל וארבעת מינין הללו אינן באין אלא לרצות על המים וכשם שארבע מינין הללו אי אפשר בהם בלא מים כך אי אפשר לעולם בלא מים אמר לו ר' יהושע והלא גשמים בחג אינו אלא סימן קללה אמר לו ר' אליעזר אף אני לא אמרתי לשאול אלא להזכיר וכשם שתחיית המתים מזכיר כל השנה כולה ואינה אלא בזמנה כך מזכירים גבורות גשמים כל השנה ואינן אלא בזמנן לפיכך אם בא להזכיר כל השנה כולה מזכיר רבי אומר אומר אני משעה שמפסיק לשאלה כך מפסיק להזכרה ר' יהודה בן בתירה אומר בשני בחג הוא מזכיר ר' עקיבא אומר בששי בחג הוא מזכיר ר' יהודה משום ר' יהושע אומר העובר לפני התיבה ביום טוב האחרון של חג האחרון מזכיר הראשון אינו מזכיר ביום טוב ראשון של פסח הראשון מזכיר האחרון אינו מזכיר שפיר קאמר ליה ר"א לרבי יהושע אמר לך רבי יהושע בשלמא תחיית המתים מזכיר דכולי יומא זמניה הוא אלא גשמים כל אימת דאתיין זמנייהו היא והתנן [7]יצא ניסן וירדו גשמים סימן קללה הם שנאמר [4]הלא קציר חטים היום וגו' ר' יהודה בן בתירה אומר בשני בחג הוא מזכיר מ"ט דרבי יהודה בן בתירה דתניא [5]רבי יהודה בן בתירה אומר נאמר בשני [6]ונסכיהם ונאמר בששי [6]ונסכיה ונאמר בשביעי [7]כמשפטם הרי מ"ם יו"ד מ"ם הרי כאן מים מכאן רמז לניסוך המים מן התורה ומאי שנא בשני דנקט דכי רמיזי להו בקרא בשני הוא דרמיזי הלכך בשני מדכרינן רבי עקיבא אומר בששי בחג הוא מזכיר שנאמר בששי ונסכיה [8]בשני ניסוכין הכתוב מדבר אחד ניסוך המים ואחד ניסוך היין ואימא תרוייהו דחמרא סבר לה כר' יהודה בן בתירה דאמר רמיזי מיא

כי אני ה'. ולא שליח: פוסח אם ידך. ולא שליח: גשמים נמי היינו פרנסה. (ב) וכבר חשבנא ליה: מלולב גמר לה. שדומה ללולב שכשם שאי אפשר לאלו בלא מים כך אי אפשר לעולם בלא מים. מה לולב ביום. שמתחיל ליטול ביום ראשון אף הזכרה ביום. (בר') [שאינו מתחיל להזכיר בלילי יו"ט ראשון עד למחר]. מה ניסוך המים מאורתא. כדאשכחן במס' סוכה, שממלאין המים לניסוך המים בלילה. ויש ספרים שכתוב בהן [ודאמר מר] מנחתם ונסכיהם בלילה, שמקריבין קרבן ביום יכולין להביא המנחה והנסכים בלילה, אף האי ניסוך המים יכולין לנסך בלילה. אף הזכרה נמי מאורתא. שבלילי יו"ט הראשון קאמר ר' אליעזר (שמזכירין) [שמתחילין] להזכיר גבורות גשמים. גמרא גמיר לה, ר' אבהו דר' אליעזר לא למדה אלא מלולב. מתתיתין שמיעה ליה דר' אליעזר גמר מלולב. משעת הנחתו. מיום שמברכין כו באחרונה דהיינו בשביעי. ארבעת מינין הללו. שבלולב ואתרוג. כך גשמים. יהא מזכיר כל השנה אפי' בימות החמה אם הוא רוצה, אף בחג נמי אם הוא רוצה יהא מזכיר. משעה שפוסק מלשאל. שכפסח פוסק מלומר ותן טל ומטר, פוסק מלהזכיר גבורות גשמים. והשתא לא מצית למימר אם בא להזכיר כל השנה כולה מזכיר. אלא בימות החמה אינו מזכיר הואיל ואין זמנו, אף בחג אינו מזכיר הואיל ואין זמנו ברכה הוא. האחרון. המתפלל תפלת מוסף. הראשון, המתפלל תפלת מוסף. ושוב אינו מזכיר. שפיר קאמר ליה ר' אליעזר לר"י. דכי מיכי דמזכירין תחיית המתים כל השנה אע"ג דלאו סימן ברכה הוא אע"ג דלאו סימן קללה הוא, וכיון דלאו זמנה אין מזכירין, דר' יהודה בן בתירה. נאמר בשני ונסכיהם. דסגי בנסכה, וכיון דכשני אחרני מ' לדרשה דמים, לפיכך מתחיל להזכיר בשני. בשני ניסוכין הכתוב מדבר. שני ניסוכין על קרבן אחד, ונסכיהם משמע ניסוכין הרבה דקרבנות הרבה. סבר לה כר"י. דמרבה ניסוך המים.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com